

Pilot monitor

Arbeidsbeperkten en Werk 2007-2008

Kenniscentrum UWV
Directie SBK

Carla van Deursen
Ischa van Straaten
9 november 2009

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1
2.	Uitkomsten van de pilot op hoofdlijnen	5
2.1.	Inleiding	5
2.2.	Overzicht van de belangrijkste bevindingen	5
2.3.	Nieuwe arbeidsbeperkten, instroom 2003-2008	8
2.4.	Werken met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, ultimo 2007 en 2008	11
3.	Evaluatie van de pilot	15

© Bronvermelding is verplicht. Dit is een publicatie van het kenniscentrum UWV, die vanuit de kennisoptiek informatie en analyses en hiermee signalen aandraagt voor beleid en uitvoering. Het gaat hier dus niet om verantwoordingsinformatie of al ingenomen beleidsstandpunten.

Voor nadere informatie over deze publicatie: telefoon 020 - 687 5381 of 020 - 687 5788

1. Inleiding

Aanleiding voor de pilot van een monitor Arbeidsbeperkten en Werk

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft behoefte aan objectieve monitorinformatie over het aandeel mensen met functionele arbeidsbeperkingen dat - al dan niet na een traject of met een voorziening - (duurzaam) betaald werk verricht. Dit om ontwikkelingen hierin te kunnen volgen en het beleid waar nodig bij te kunnen stellen. Tot voor kort werd voor dit doel de Monitor Arbeidsgehandicapten van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikt. Deze monitor is eind 2007 stopgezet, omdat deze vanwege het subjectieve karakter in de praktijk niet goed bruikbaar bleek voor beleidsdoeleinden. De minister heeft, na consultatie van cliëntenorganisaties, de Tweede Kamer op 19 mei 2009 geïnformeerd over de voornemens tot de nieuwe monitor *Arbeidsbeperkten en Werk* (AB&W). UWV is gevraagd deze monitor in te richten en in eerste instantie een pilot uit te voeren waarin de mogelijkheden van koppeling van de gegevens van het UWV met gegevens van de polisadministratie worden beproefd. Op basis van de resultaten van de pilot kan tot een meer robuuste monitor worden gekomen.

In voorliggend rapport worden de uitkomsten van de pilot beschreven. Het is de bedoeling om op basis van de pilotbevindingen te besluiten over een meer definitieve vorm en inhoud van de monitor.

Monitor Arbeidsbeperkten en Werk heeft vier doelstellingen

SZW heeft als beleidsdoelstelling om zoveel mogelijk mensen met beperkingen in de functionele mogelijkheden voor het verrichten van arbeid, aan het werk te helpen. Voor de monitor heeft SZW de volgende vier doelstellingen geformuleerd:

1. het volgen van ontwikkelingen in werken en re-integratieondersteuning bij mensen met een functionele arbeidsbeperking,
2. het verkrijgen van een algemeen beeld over effectiviteit en duurzame uitstroom,
3. het lokaliseren van probleemgebieden,
4. zonodig ontwikkelen van bijzonder inzicht in deelproblemen.

De monitor is bedoeld om informatie te leveren voor het beleid. De monitor laat zien welke klantgroepen vooral aan het werk komen en bij welke groepen dat in mindere mate het geval is. Daarbij kijken we naar verschillen op klantkenmerken als herkomst (werknemer versus vangnetter), leeftijd, opleidingsniveau, aard van de aandoening en mate van beperkingen. Daarnaast kunnen met de gegevens uit de monitor trends geanalyseerd worden. Door de klanten gedurende meerdere jaren te volgen, kan een beeld verkregen worden van veranderingen in het aandeel werkenden in relatie tot nieuwe wet- en regelgeving en conjuncturele ontwikkelingen. De monitor kan een basis voor nader onderzoek vormen. Wanneer bijvoorbeeld de ontwikkeling van werkhervatting bij bepaalde groepen achterblijft bij de verwachting, zal in de regel nader onderzoek nodig zijn, om hierop meer zicht te krijgen. Dit kunnen bijvoorbeeld aanvullende analyses op basis van UWV-registraties of enquêtes onder cliënten zijn. De monitor kan een steekproefbasis voor enquëtering vormen.

Status en doel van deze pilot

Deze rapportage heeft een dubbele functie, namelijk die van nulmeting en van pilot-evaluatie. Het rapport levert in de eerste plaats feitelijke uitkomsten, die als een globale nulmeting kunnen fungeren, wanneer besloten wordt de pilot uit te bouwen tot een definitieve monitor. Dit alles geeft een beeld van het type informatie dat de monitor op dit moment kan verstrekken. In de tweede plaats wordt in dit rapport de pilot als zodanig geëvalueerd. Daarbij staat de vraag centraal in hoeverre de monitor kan beantwoorden aan de vier gestelde doelstellingen, welke lacunes nog in de pilot zitten en welke aanvullingen nodig zijn om goed zicht te geven op de begeleiding en de participatie van mensen met een arbeidsbeperking.

Afbakening van de doelgroepen

De volgende groepen beschouwen we als *functioneel arbeidsbeperkt*:

- klanten die een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangen van UWV in het kader van WIA, WAO, WAZ of Wajong,
- klanten die bij een eerste WIA-claimbeoordeling minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn bevonden,
- klanten van wie de WAO-uitkering in het kader van de aSB-herbeoordelingsoperatie is verlaagd of beëindigd.

Voor deze groepen heeft UWV – 35-minners en eigenrisicodragers voor de WGA uitgezonderd – de re-integratieverantwoordelijkheid. De 35-minners zijn niet arbeidsongeschikt in de zin van de WIA. Reden om 35-minners toch te monitoren is dat ze vaak nog wel functionele beperkingen hebben¹. Wanneer zij een beroep op de WW doen vallen ze alsnog onder de re-integratieverantwoordelijkheid van UWV.

Twee invalshoeken: recente instroomcohorten en zittend bestand op peildatum

In deze pilot volgen we mensen die *functioneel arbeidsbeperkt* zijn volgens twee invalshoeken. De *eerste invalshoek* is het volgen van *instroomcohorten* van drie actuele beleidsdoelgroepen, van wie expliciet verwacht wordt dat ze werken. Dit zijn: gedeeltelijke WGA'ers (35-80% arbeidsongeschikt), 35-minners (niet af niet voldoende arbeidsongeschikt) en herbeoordeelde WAO'ers van wie de uitkering is verlaagd of beëindigd². Ook volgen we cohorten van Wajongers. Dit met het oog op de invoering van de nieuwe Wajong in 2010.

De *tweede invalshoek* is het beschrijven van de mate waarin UWV-klanten uit het *zittende bestand* aan het werk zijn. Het gaat daarbij om *alle* klanten met een lopende arbeidsongeschiktheidsuitkering (WIA, WAO, WAZ of Wajong). Dit zijn klanten die op enig moment zijn ingestroomd (met inbegrip van de gedeeltelijke WGA'ers en de Wajongers uit bovengenoemde instroomcohorten) en wie deze uitkering op het peilmoment (31 december 2007 en 31 december 2008) nog niet beëindigd is. Dit geeft een beeld van de totale participatie in betaald werk van mensen die vanwege hun functionele beperkingen van UWV een uitkering ontvangen.

Twee peiljaren van werken: 2007 en 2008

In deze pilotmeting van de monitor AB&W hanteren we twee peilmomenten voor werken. Dit zijn 31 oktober 2007 en 31 oktober 2008³. Het gaat daarbij om werken in een *dienstverband*. Werken als zelfstandige blijft buiten beschouwing omdat dit niet in de polisadministratie wordt verwerkt. Als na deze pilot besloten wordt om de ingeslagen weg te vervolgen, zullen we jaarlijks een nieuwe rapportage uitbrengen, waarbij telkens een nieuw peiljaar wordt toegevoegd. De ontwikkeling in werken van de verschillende groepen wordt dan uiteindelijk vijf jaar gevolgd, wat in 2012 voor het eerst het geval zal zijn. Ook bij de vier uitgelichte beleidsdoelgroepen houden we in principe een volgorde van vijf jaar aan. We volgen elk nieuw instroomcohort vijf jaar lang, zodat zicht verkregen wordt op de ontwikkelingen op langere termijn bij groepen die onder mogelijk verschillende omstandigheden (zoals wet- en regelgeving, economische situatie, uitvoering) de (nieuwe) stap op de arbeidsmarkt moeten zetten.

Ingekochte re-integratieondersteuning en (duurzame) werkhervatting

In deze pilot laten we zien voor welke klanten UWV re-integratieondersteuning inkoop en in hoeverre zij aan het werk zijn na verloop van tijd. We geven hiermee zicht op de *volgtijdelijkheid* van inkoop en werkhervatting. UWV zet trajecten selectief in: alleen voor klanten die niet op eigen kracht aan de slag kunnen, wordt een traject ingekocht. Belangrijke redenen om *geen* traject in te kopen zijn dat de cliënt al werkt, al een elders ingekocht traject volgt, naar verwachting zonder hulp aan de slag komt, de re-integratie wordt uitgesteld vanwege de (gezondheids)situatie van de cliënt of dat de cliënt door UWV zelf begeleid kan worden. *Klanten zonder traject hebben dus heel verschillende uitgangssituaties, welke ook weer verschillen van degenen die wel op traject gaan. Dit betekent dat de resultaten van mensen met een traject niet vergeleken kunnen worden met de resultaten van mensen zonder traject.* Dit illustreren we met een voorbeeld. Zo zal in hoofdstuk 2

¹ UWV Kwartaalverkenning 2008-II, p.40.

² Deze nieuwe situatie na herbeoordeling beschouwen we als 'instroom'.

³ Tot 2006 werd informatie over werken verkregen via de dienstverbandenregistratie van UWV. Sinds 2006 geven werkgevers dienstverbanden niet meer door aan UWV, maar worden deze herleid uit de loonaangiften aan de belastingdienst. Deze overgang is niet helemaal soepel verlopen, waardoor over 2006 geen volledige gegevens over dienstverbanden beschikbaar zijn. Om deze reden peilt de monitor AB&W het werken vanaf 2007, zodat een consistente tijdreeks opgebouwd kan worden.

blijken dat voor gedeeltelijke WGA'ers die tijdens de eerste twee ziektejaren een dienstverband hadden (dus geen vangnetter zijn), weinig trajecten worden ingekocht en dat ze relatief vaak aan het werk zijn als geen traject is ingekocht. Dit komt simpelweg omdat ze na WIA-intrede vaak bij de eigen werkgever in dienst konden blijven. Binnen de kleine groep ex-werknemers voor wie UWV wel een traject inkoopt is het aandeel werkenden vanzelfsprekend kleiner, omdat zij een nieuwe werkgever moeten vinden.

Naast inkoop van trajecten verzorgt UWV ook zelf begeleiding, in de vorm van gesprekken met de klanten. Deze vorm van begeleiding is niet meegenomen in deze pilot.

In hoeverre werkhervatting duurzaam is, kan op verschillende manieren in kaart gebracht worden. In deze pilot richten we ons nog vooral op de duur van het arbeidscontract (vast versus tijdelijk) en de aard van de arbeidsverhouding (uitzendwerk versus overige).

2. Uitkomsten van de pilot op hoofdlijnen

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk vatten we de resultaten van de nulmeting samen. Paragraaf 2.2 start met een beknopt overzicht van werk en ingekochte re-integratieondersteuning van vier groepen recente instromers: de gedeeltelijke WGA'ers (35-80% arbeidsongeschikt), de 35-minners (niet of niet voldoende arbeidsongeschikt om in aanmerking te komen voor een WIA-uitkering), de WAO'ers van wie de uitkering na de aSB-herbeoordelingsoperatie is verlaagd of beëindigd en de Wajongers. Voor de eerste drie groepen zijn in de afgelopen jaren expliciete doelstellingen geformuleerd met betrekking tot participatie op de arbeidsmarkt en het faciliteren ervan. Het uitgangspunt is daarbij 'Werk boven uitkering'. Voor een deel zijn dit dus mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering en voor een deel mensen die deze uitkering niet of niet langer nodig hebben. Vaak hebben zij echter nog wel functionele beperkingen in de arbeidsmogelijkheden. In paragraaf 2.3 worden de belangrijkste bevindingen samengevat. Paragraaf 2.4 geeft de belangrijkste bevindingen weer rond de huidige klanten met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in het kader van WAO, WAZ, WIA of Wajong. Eerst geeft paragraaf 2.2 echter een beknopt, samenvattend overzicht van de belangrijkste bevindingen rond de vier actuele beleidsdoelgroepen en het zittende bestand.

Alleen zicht op werken in dienstverband, niet op zelfstandigen en freelancers

In deze hele rapportage gaat het bij 'werk' om werken in *dienstverband*, werken als zelfstandige blijft in deze pilot buiten beschouwing. De cijfers vormen dus een onderschatting van het aandeel wat inkomen uit betaald werk heeft. Uit enquêteonderzoek van het CBS blijkt dat 13% van de mensen met betaald werk dit als zelfstandige of freelancer doet en de overige 87% in dienstverband⁴. Onder de aanname dat deze verhouding bij arbeidsbeperkten niet anders ligt, kunnen we veronderstellen dat het aandeel werkenden een factor 1,15 (100/87) hoger ligt dan hier gerapporteerd.

2.2. Overzicht van de belangrijkste bevindingen

Recent ingestroomde arbeidsbeperkten (met en zonder uitkering)

Tabel A geeft een overzicht van de vier klantgroepen die we op basis van instroomcohorten monitoren: de 35-minners, de gedeeltelijke WGA'ers, de herbeoordeelde WAO'ers en de Wajongers. We geven de kerncijfers over re-integratieondersteuning en werk, waarbij we de twee WIA-groepen uitsplitsen naar vangnetters en werknemers. Werknemers zijn mensen voor wie de werkgever de eerste twee ziektejaren de loondoorbetalingplicht had. Vangnetters zijn mensen die tijdens deze ziekteperiode geen werkgever hadden en daarom onder de vangnet-Ziektewet vielen (grotendeels uitzendkrachten, zieke WW'ers en werknemers van wie het dienstverband tijdens de ziekte afliep). Dit vanwege de onderlinge verschillen in de re-integratieverantwoordelijkheid (werkgever versus UWV) tijdens de eerste twee ziektejaren en in arbeidsmarktpositie.

Aandeel werkenden (in dienstverband)

In kolom 1 van tabel A zien we hoeveel procent eind 2008 een dienstverband heeft. Bij de twee WIA-groepen en de herbeoordeelde, groepen van wie door UWV is vastgesteld dat ze *kunnen* werken, is ruim de helft aan het werk. Bij de Wajongers is ruim een kwart aan het werk. Daarbij moet uiteraard bedacht worden dat een deel van de Wajongers vanwege de aard van hun aandoening niet in staat is tot enige vorm van betaalde arbeid. Binnen de twee WIA-groepen zien we dat werknemers veel meer aan het werk zijn dan vangnetters. Dit komt vooral omdat de eerste groep vaak in dienst kon blijven bij de oude werkgever, terwijl de vangnetters op zoek moeten naar een *nieuwe* werkgever.

Verskil in werken tussen 2007 en 2008

Bij elk van de vier groepen zien we dat in 2008 meer mensen aan het werk zijn dan in 2007 (kolom 2), een toename die bij de 35-minners met 6 procentpunt het sterkst is. Binnen de groep gedeeltelijke WGA'ers vormen de (ex-)werknemers hierop echter een uitzondering: daar is een lichte daling te zien. Kolom 3 laat zien welk deel van de instromers in 2007 nog niet werkte, maar in 2008 wel: de werkhervatters. Dit laat zien welk deel van de instromers nog in beweging richting

⁴ Enquête Beroepsbevolking, herleiding op basis van cijfers Statline 2004-2008.

arbeidsmarkt is. Te zien is dat dit bij de vangnetters in grotere mate het geval is dan bij de werknemers. Kolom 4 laat zien welk deel in 2007 wel werkte, maar in 2008 niet: de werkverliezers.

Tabel A. Overzicht werk (in dienstverband) en ingekochte begeleiding van vier nieuwe instroomgroepen 2003-2008⁵

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	werkt in 2008	verschil 2007-2008	werkher-vatters 2007-2008	werkver-liezers 2007-2008	vast contract*	uitzend-baan*	UWV-voorzie-ning	inge-kocht UWV-traject	werkt in 2008 na eerder traject
A. WGA 35-80	54%	+3%	9%	6%	78%	4%	3%	31%	32%
werknemers	69%	-2%	6%	8%	89%	2%	4%	15%	32%
vangnet	30%	+9%	13%	4%	39%	12%	3%	53%	32%
B. 35-minners	52%	+6%	12%	6%	59%	10%	2%	30%	46%
werknemers	66%	+3%	9%	6%	77%	5%	2%	14%	45%
vangnet	39%	+8%	14%	7%	34%	19%	3%	44%	47%
C. WAO herbo	53%	+3%	8%	5%	66%	7%	5%	32%	44%
D. Wajongers	28%	+3%	10%	7%	38%	9%	18%	28%	37%

*Als percentage van de degenen met een dienstverband.

1: instroom t/m medio 2008; 2 en 3: WIA: instroom t/m medio 2007; herbo en Wajong: instroom t/m medio 2008; 7 en 8: instroom t/m medio 2007.

Duurzaamheid

De cijfers in de kolommen 5 en 6 geven een indicatie van de duurzaamheid van het werk. Grofweg kan gesteld worden dat de meerderheid van de eerste drie groepen een vast contract heeft. Binnen de twee WIA-groepen ligt dit aandeel bij de werknemers echter veel hoger dan bij de vangnetters. De vangnetters hebben ook relatief vaak een uitzendbaan. Van de nieuw ingestroomde Wajongers heeft nog maar 38% een vast contract. Dit komt omdat het starters op de arbeidsmarkt zijn. In het zittende bestand (zie tabel B), waar men gemiddeld genomen al langer aan het werk is, heeft 69% een vast contract.

Ingekochte ondersteuning en werk

Kolommen 7 en 8 geven aan voor welk deel UWV re-integratieondersteuning of een voorziening financiert. Bij re-integratieondersteuning gaat het om een individuele re-integratieovereenkomst (IRO), een regulier traject, modulaire inkoop of een ziektewetinterventie ingezet voor vangnetters in het tweede ziektejaar. Slechts enkele procenten van de WIA-groepen en de herbeoordeelden maken gebruik van UWV-voorzieningen. Bij de Wajongers is het gebruik van voorzieningen veel substantiëler, vooral van een jobcoach en loondispensatie voor de werkgever wordt veel gebruik gemaakt. Binnen elk van de vier groepen is rond de 30% een traject gestart in de voorliggende periode. Voor de vangnetters was dit veel vaker nodig dan voor de ex-werknemers. Kolom 9 laat zien welk deel in 2008 werkt, nadat UWV een traject voor hen inkocht. Bij de 35-minners, die veelal vanuit de WW op traject gaan, is na verloop van tijd ruim 45% van de trajectvolgers aan de slag. Bij de gedeeltelijke WGA'ers, die gemiddeld meer arbeidsbeperkingen hebben dan de 35-minners, is eind 2008 een derde aan de slag na een eerder traject. Van de herbeoordeelde WAO'ers is 44% aan de slag na een traject, van de Wajongers is dit eind 2008 37%⁶. In paragraaf 2.3 gaan we uitgebreider in op de bevindingen bij deze vier groepen.

⁵ De precieze startperiode van de groepen verschilt per doelgroep (de WIA bestaat pas sinds 29 december 2005, de herbeoordelingen startten eind 2004). In alle gevallen geldt echter dat de instroomdatum en de startdatum van het traject na juli 2003 ligt.

⁶ In het jaarverslag van UWV staan plaatsingspercentages voor arbeidsongeschikten (waartoe de 35-minners in dit verband niet behoren) vermeld. De norm is dat 30% van de trajecten wordt afgesloten met een betaalde baan, wat ook in de praktijk gerealiseerd wordt. De cijfers in kolom 8 zijn op afwijkende wijze berekend en daarom ook niet vergelijkbaar met de plaatsingspercentages. Ze laten echter wel zien dat het werken op wat langere termijn, binnen deze instroomgroepen zeker niet achterblijft bij de direct na afloop van het traject gerealiseerde resultaten.

Arbeidsbeperkten met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (zittend bestand)

In totaal hebben eind 2008 ruim 850.000 Nederlanders een arbeidsongeschiktheidsuitkering, sommigen sinds korte tijd, anderen al vele jaren. De rechten zijn gebaseerd op de volgende vier wetten: de WIA, de Wajong, de WAO en de WAZ. De twee laatste wetten zijn sinds enige jaren gesloten voor nieuwe gevallen. De aantallen in deze regelingen zullen de komende jaren krimpen, vooral vanwege het bereiken van de pensioenleeftijd. De WIA en de Wajong zijn groeiwetten: hier is de komende jaren nog meer instroom dan uitstroom te verwachten.

Omvang zittend bestand 2008 en krimp/groei vergeleken met 2007

In kolom 1 van tabel B staat aangegeven hoeveel mensen per arbeidsongeschiktheidswet een uitkering ontvangen. De WAO is met een kleine 600.000 klanten nog verreweg het grootst. De krimp- en groeiaantallen tussen 2007 en 2008 zijn te vinden in kolom 2 van tabel B.

Aandeel werkenden (in dienstverband) binnen zittend bestand

In kolom 3 staat het aandeel werkenden per groep. Dit is zoals te verwachten het hoogste bij degenen die eind 2008 een gedeeltelijke WGA-uitkering ontvangen, een groep waarbij resterende verdiencapaciteit is vastgesteld. Van de Wajongers heeft 26% betaald werk, van de volledige WGA'ers 17% en van de IVA-groep 10%⁷. Van de WAO'ers werkt 23%, maar hierin verschillen de gedeeltelijke en de volledige WAO'ers sterk. Van de gedeeltelijke WAO'ers werkt 55%, wat evenveel is als bij de gedeeltelijke WGA'ers. Van de volledige WAO'ers werkt 8%, wat minder is dan bij de volledige WGA'ers en de IVA-groep.

Vershil in werken tussen 2007 en 2008

In kolom 4 staat hoeveel meer (of minder) er eind 2008 gewerkt wordt binnen de uitkering, dan in het jaar daarvoor. Bij de gedeeltelijke WGA'ers, WAO'ers, WAZ'ers en Wajongers is het aandeel werkenden toegenomen. Alleen bij de volledige WGA'ers en IVA-groep is een kleine daling zichtbaar.

Duurzaamheid banen in zittend bestand

In kolommen 5 en 6 staan enkele kenmerken van de duurzaamheid van het werk: binnen elk van de onderscheiden wetten en regelingen heeft eind 2008 de grote meerderheid van de werkenden een vast contract, tussen de 2 en 5% heeft een uitzendbaan.

Tabel B. Overzicht werk (in dienstverband) en ingekochte begeleiding in het zittend bestand, ultimo 2008

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	aantal 2008	verschil met 2007	werkt in 2008	verschil met 2007	vast contract*	uitzendbaan*	met voorziening*	inkoop UWV-traject	werkt in 2008 na eerder traject
A. WIA**									
WGA 35-80	10.000	+4.000	55%	+5,9%	78%	4%	4%	35%	32%
WGA 80-100	27.000	+11.000	17%	-0,6%	69%	5%	5%	15%	17%
IVA	11.000	+5.000	10%	-0,7%	83%	2%	4%	5%	9%
B. WAO	595.000	-38.000	23%	+0,4%	82%	3%	4%	10%	32%
B. WAZ	38.000	-4.000	7%	+0,5%	73%	4%	3%	4%	25%
C. Wajong	179.000	+12.000	26%	+0,7%	69%	4%	26%	13%	35%

*Als percentage van de werkenden

**Bij de WIA betreft het alle instromers vóór medio 2008, bij de overige groepen alle instromers vóór 2009

Ingekochte ondersteuning en werk

Een klein deel werkt met een voorziening van UWV (kolom 7), alleen bij de Wajongers is het aandeel dat met een voorziening werkt (26%) substantieel. De mate waarin trajecten zijn ingekocht sinds 2003 verschilt uiteraard per wet en regeling, van 4% bij de WAZ-groep tot 35% bij de gedeeltelijke WGA'ers (kolom 8). Bij de gedeeltelijke WGA'ers, WAO'ers en Wajongers zien we

⁷ Duurzame volledige arbeidsongeschiktheid betekent dat men met *gangbare* arbeid maximaal 20% van het oude inkomen kan verwerven. Dit laat onverlet dat er vormen van arbeid zijn die men wel nog kan doen en waarmee men nog enig inkomen (minder dan 20% van het oude) kan verwerven.

dat na een traject grofweg een derde aan het werk is eind 2008 (kolom 9). Bij de IVA-groep⁸, de volledige WGA'ers⁹ en de WAZ'ers is dit minder het geval. Mogelijk zouden we daar een hoger aandeel werkenden zien, als we ook zicht hadden op werken als zelfstandige. Juist bij deze groepen ligt dit type werk voor de hand. In paragraaf 3.4 gaan we uitgebreider in op de bevindingen bij de vier beleidsdoelgroepen.

2.3. Nieuwe arbeidsbeperkten, instroom 2003-2008

Deze paragraaf geeft de bevindingen in hoofdlijnen voor klanten die in de afgelopen periode (vanaf oktober 2004) de uitslag van een claimbeoordeling ontvingen en bij wie op dat moment mogelijkheden om te werken of het werk uit te breiden, werden vastgesteld. Het gaat hierbij om de volgende drie groepen: gedeeltelijke WGA'ers (onderdeel A), minder dan 35% arbeidsongeschikten onder WIA (35-minners) (B) en WAO'ers van wie na herbeoordeling de uitkering is verlaagd of beëindigd (C). Van deze drie groepen wordt verwacht dat zij participeren in betaald werk of – bij al werkende WAO'ers – het werk uitbreiden¹⁰. Daarnaast beschrijven we een *vierde groep*, namelijk de klanten aan wie vanaf medio 2003 een Wajonguitkering is toegekend (D). Een deel van deze klanten heeft arbeidsmogelijkheden. In verband met de nieuwe Wajong, die naar verwachting in 2010 wordt ingevoerd, laten we zien welk deel nu, onder de huidige wet, aan het werk komt. Voor de nieuwe Wajong komt een aparte monitor. Voor elk van de vier groepen geven we aan waar de verantwoordelijkheid voor werk en re-integratie ligt, welk deel werkt, voor welk deel UWV re-integratieondersteuning heeft ingekocht, welke ontwikkelingen in werk dit te zien geeft en wat de duurzaamheid is van het werk.

A. Gedeeltelijke WGA'ers, instroom 2003-2008

Verantwoordelijkheid voor werk en re-integratie gedeeltelijke WGA'ers verdeeld over UWV en werkgevers

De groep gedeeltelijke WGA'ers bestaat voor een deel uit (ex-)werknemers en voor een deel uit (ex-)vangnetters. Bij de eerste groep is de werkgever gedurende de eerste twee ziektejaren verantwoordelijk voor de re-integratie. Als een WIA-aanvraag wordt ingediend, toetst UWV voorafgaand aan de claimbeoordeling of aan de re-integratieverplichtingen is voldaan. Na de claimbeoordeling is de re-integratieverantwoordelijkheid afhankelijk van de vraag of de werkgever eigenrisicodragers voor de WGA is. Is dit het geval, dan blijft de werkgever 10 jaar lang verantwoordelijk voor de re-integratie. Is de werkgever geen eigenrisicodragers, dan is UWV hiervoor verantwoordelijk. Voor werknemers zonder werkgever (afkomstig uit de vangnet Ziektewet) ligt de re-integratieverantwoordelijkheid zowel voor als na de claimbeoordeling bij UWV. Deze monitor geeft (alleen) zicht op door UWV ingekochte re-integratieondersteuning, maar niet op andere vormen van UWV-begeleiding gericht op terugkeer naar werk (gesprekken met werkcoach, verzekeringsarts of arbeidsdeskundige) en ook niet op ondersteuning door de werkgever of eventuele andere partijen.

Aandeel gedeeltelijke WGA'ers met een dienstverband

Van de gedeeltelijke WGA'ers die in de eerste 2½ jaar dat de WIA van kracht was instroomden (2006 - 2008-I), heeft eind 2008 54% een dienstverband. Hierin is een groot verschil tussen werknemers en vangnetters: van de werknemers werkt 69%, van de vangnetters 30%. Bij de vangnetters stijgt het aandeel werkenden naarmate ze langer in de WGA zitten. Bij de werknemers zien we juist een lichte daling optreden: voor elk instroomcohort geldt dat in 2008 iets minder mensen aan het werk zijn dan in 2007 het geval was¹¹.

⁸ Formeel hebben IVA'ers geen recht op re-integratieondersteuning, mogelijk is deze vanuit een andere uitkeringssituatie gestart.

⁹ Ook voor deze groep stelt UWV een re-integratievisie op, de arbeidsongeschiktheid is immers niet als *duurzaam* bestempeld. Ook bij volledige WGA'ers kan de re-integratievisie als conclusie geven, dat de klant met behulp van re-integratieondersteuning weer inkomen uit betaald werk kan verwerven. Uiteraard zal dit dan uiteindelijk ook tot aanpassing van het arbeidsongeschiktheidspercentage leiden.

¹⁰ Deze monitor geeft alleen zicht op wel of niet werken op 31 oktober 2007 en 31 oktober 2008. Het is daarom niet mogelijk uitspraken te doen over de mate waarin werkkuitbreiding ten opzichte van de situatie vóór de herbeoordeling gerealiseerd is.

¹¹ Om een aantal redenen zijn deze cijfers niet vergelijkbaar met de WGA-monitor uitgevoerd door AStri die een toename van 49% 4 maanden na de claimbeoordeling, naar 65% na 20 maanden laat zien. De belangrijkste twee zijn dat in de WGA-monitor ook werkzaamheden als zelfstandige zijn meegeteld (wat nog nauwelijks het geval kan zijn vlak na WIA-intrede, maar wel na 20 maanden) en dat de werksituatie kort na de claimbeoordeling als nulpunt is genomen.

Inkoop re-integratieondersteuning en voorzieningen voor gedeeltelijke WGA'ers

Voor 31% van de gedeeltelijke WGA'ers die tot en met medio 2007 instroomden heeft UWV re-integratieondersteuning ingekocht. Dit is inclusief eventuele ziekwetinterventies of trajecten voor vangnetters in het tweede ziektejaar. Na inkoop van re-integratieondersteuning is eind 2008 32% aan het werk. UWV zet de trajecten selectief in. Voor de grote meerderheid van de werknemers (85%) koopt UWV géén re-integratieondersteuning in, tegenover 47% van de vangnetters. Dit impliceert dat voor werknemers ondersteuning in de vorm van een traject vaak niet nodig is: men kan ofwel bij de eigen werkgever blijven en/of de eigen werkgever is eigenrisicodragers. Bij de werknemers zien we dat degenen zonder inkoop het vaakst aan het werk zijn. Veelal zal dit werknemers betreffen die hun dienstverband konden behouden. Bij de vangnetters zijn juist degenen met traject het vaakst aan het werk (32%). Ongeveer 3% van de gedeeltelijke WGA'ers heeft een voorziening van UWV ontvangen.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties van gedeeltelijke WGA'ers

De dienstverbanden van de werknemers zijn over het algemeen duurzaam, bij de vangnetters is dit veel minder het geval. Van de werknemers heeft 89% een vast contract in 2008, van de vangnetters is dit eind 2008 39%. Van de werkende vangnetters werkt 12% als uitzendkracht, van de werkende werknemers 2%. De bevinding dat vangnetters relatief vaak tijdelijke contracten hebben en uitzendwerk doen is in lijn met de verwachting. Herstarters op de arbeidsmarkt moeten vaak via tijdelijke banen opklimmen naar een vaste positie. Vervolgpeilingen zullen uitwijzen of hierin een trend richting meer duurzaamheid zichtbaar gaat ontstaan.

B. Werken als 35-minner, instroom 2006-2008

Verdeling verantwoordelijkheid voor werk en re-integratie bij 35-minners

Na de WIA-claimbeoordeling ontvangt ongeveer 45 procent een afwijzing, omdat ze minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn. Deze groep 35-minners bestaat voor grofweg de helft uit (ex-)werknemers en voor de helft uit (ex-)vangnetters. Werkgevers moeten werknemers van wie de WIA-claim wordt afgewezen in principe in dienst houden, tenzij geen geschikt werk voorhanden is. Dit is conform afspraken die met sociale partners zijn gemaakt (onder meer in het Sociaal Akkoord 2004, de werktop 2005 en de participatietop 2007)¹². Als er geen geschikt werk meer is kan 2 jaar na de eerste ziekte dag ontslag plaatsvinden.

UWV is gedurende de eerste twee ziektejaren verantwoordelijk voor de re-integratie van de vangnetters, daarna niet meer. Als een 35-minner een WW-uitkering ontvangt, is UWV vanuit dat oogpunt wel weer verantwoordelijk voor de re-integratie. Dit geldt zowel voor ontslagen werknemers als voor vangnetters.

Aandeel 35-minners met een dienstverband

Van de 35-minners die in de eerste 2½ jaar dat de WIA van kracht was 'instroomden' (2006 - 2008-I) heeft eind 2008 52% een dienstverband. Hierin is een verschil tussen werknemers en vangnetters: van de werknemers werkt 66%, van de vangnetters 42%. Het contrast tussen beide groepen is bij de 35-minners minder groot dan bij de gedeeltelijke WGA'ers (69% versus 30% werkt). Mogelijk kunnen vangnetters gemakkelijker werk vinden omdat ze gemiddeld genomen minder functionele beperkingen hebben dan de gedeeltelijke WGA'ers of vormen het WW-regime of - als er geen WW-rechten zijn - de grotere inkomensterugval voor de vangnetters een relatief sterke prikkel. Het aandeel werkenden onder de 35-minners stijgt naarmate de claimbeoordeling langer geleden heeft plaatsgevonden. Bij de vangnetters is deze toename echter sterker dan bij de werknemers.

Inkoop re-integratieondersteuning en voorzieningen voor 35-minners

Voor 30% van de 35-minners die tot en met medio 2007 instroomden heeft UWV re-integratieondersteuning ingekocht, omdat ze zonder deze hulp naar verwachting geen werk zouden kunnen vinden. Dit is inclusief eventuele ziekwetinterventies of trajecten voor vangnetters in het tweede ziektejaar. Voor 70% van de 35-minners is geen traject ingekocht. Een deel van hen zal begeleid worden door de werkcoach van UWV¹³. Na inkoop van ondersteuning is eind 2008 46% aan het werk, bij degenen zonder inkoop is dat 39%. Net als bij de gedeeltelijke WGA'ers is er een groot verschil tussen werknemers en vangnetters. Voor de grote meerderheid van de werknemers (86%)

¹² De sociale partners (Stichting van de Arbeid) hebben de ontwikkelingen bij de 35-minners die een werkgever hadden (dus niet de vangnetters) ook zelf gevolgd, via enkele onderzoeken, uitgevoerd door Regioplan.

¹³ Deze vorm van begeleiding is in deze pilot nog niet meegenomen.

was het voor UWV niet nodig om re-integratieondersteuning in te kopen. Van deze groep is ook een groot deel aan het werk gekomen of gebleven: 71% werkt eind 2008. Van de vangnetters is 44% een traject gestart en eind 2008 is 47% van hen aan het werk. Van de vangnetters zonder traject is 39% aan het werk, wat relatief weinig is.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties van 35-minners

Het beeld is hier vergelijkbaar met de gedeeltelijke WGA'ers: de arbeidsrelaties van de 35-minners uit het vangnet zijn over het algemeen nog weinig duurzaam, bij werknemers is dit veel vaker het geval. Van de vangnetters heeft eenderde een vast contract, van de werknemers ruim driekwart. De 35-minners hebben daarmee iets minder vaak vaste contracten dan de gedeeltelijke WGA'ers. Van de vangnetters werkt 19% als uitzendkracht, van de werknemers 5%. Ook dit is meer dan bij de gedeeltelijke WGA'ers.

C. Werken na herbeoordeling WAO, instroom 2004-2008

Verdeling verantwoordelijkheid voor werk en re-integratie herbeoordeelden

Tussen oktober 2004 en april 2009 zijn 275.00 WAO'ers die op 1 juni 2004 jonger dan 50 jaar waren, herbeoordeeld. Bij de 45-plussers is daarbij het oude Schattingsbesluit gehanteerd, bij de jongere WAO'ers het aangepaste Schattingsbesluit. Beoogd werd om degenen bij wie meer resterende verdien capaciteit aanwezig bleek deze te laten benutten door werkhervatting (de niet-werkenden) of door werkuitbreiding (de al werkenden). In het Sociaal Akkoord van 2004 is de verantwoordelijkheid voor werkuitbreiding bij de betreffende werkgevers gelegd. Voor de re-integratieondersteuning van niet-werkenden ligt de verantwoordelijkheid bij UWV. UWV stelde in een re-integratievisie vast of een re-integratieaanbod moest worden gedaan. De daadwerkelijke ondersteuning koopt UWV in bij re-integratiebedrijven, deels in de vorm van reguliere trajecten, deels via Individuele Re-integratieOvereenkomsten (IRO). Naar de achtergrond van de werkhervatting van de herbeoordeelde WAO'ers is al veel analyse en onderzoek gedaan. Hiervan is verslag gedaan in UWV kwartaalverkenningen (UKV)¹⁴ en in de zeven rapporten rond de *AStri*-monitor¹⁵. Hoewel de herbeoordelingoperatie is afgerond wordt in deze pilot deze groep meegenomen, om de ontwikkelingen ook op langere termijn te volgen.

Aandeel in dienstverband werkende herbeoordeelden

Van de WAO'ers die vóór 2009 herbeoordeeld zijn en van wie de uitkering verlaagd of beëindigd is, heeft volgens de polisadministratie eind 2008 53% een dienstverband. Dit is 3 procentpunt meer dan eind 2007 het geval was. Klanten met een verlaagde uitkering zijn iets vaker aan het werk dan degenen van wie de uitkering beëindigd is. Het aandeel werkenden neemt toe, naarmate het langer geleden is dat men de uitslag van de herbeoordeling ontving. De *AStri*-monitor komt met 60% in het 2005-cohort en 65% in het 2006-cohort op een hoger aandeel werkenden 30 of 42 maanden na de claimbeoordeling uit. In de *AStri*-monitor is echter ook werk als zelfstandige meegeteld en zijn degenen die na verloop van tijd weer op of boven het oorspronkelijke uitkeringsniveau terecht kwamen, buiten beschouwing gebleven. Als deze twee verschillen verdisconteerd worden, komt het aandeel werkenden in beide monitoren overeen.

Inkoop re-integratieondersteuning en voorzieningen voor herbeoordeelden

Voor ongeveer eenderde van de WAO'ers van wie de uitkering is verlaagd of beëindigd heeft UWV een traject ingekocht. Hiervan is eind 2008 44% aan het werk. Van de herbeoordeelde WAO'ers heeft 5% één of meer voorzieningen van UWV ontvangen in de periode 2004 t/m 2008. Dit is ongeveer twee keer zo veel als bij de 35-minners en de gedeeltelijke WGA'ers.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties herbeoordeelde WAO'ers

De aanstellingen van werkende herbeoordeelde WAO'ers zijn redelijk duurzaam. Tweederde heeft een vast contract in 2008 en eenderde heeft een contract voor bepaalde tijd. In totaal werkt 7% als uitzendkracht.

¹⁴ Zie: <http://www.uwv.nl/overuwv/kennis-publicaties/kennis/kwartaalverkenning.aspx>

¹⁵ Zie: <http://www.uwv.nl/overuwv/kennis-publicaties/kennis/onderzoeksrapporten.aspx>

D. Werken na Wajong, 2003-2008

Huidige Wajong

De Wajong (Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening Jonggehandicapten) trad op 1 januari 1998 in werking en is de opvolger van de oude AAW (Algemene Arbeidsongeschiktheidswet). In aanmerking voor de Wajong komen jongeren die voor hun 17^e jaar voor ten minste 25% arbeidsongeschikt zijn geworden en studerende van minimaal 17 en maximaal 30 jaar die tijdens hun opleiding voor minstens 25% arbeidsongeschikt zijn geworden.

Nieuwe Wajong in 2010

In 2010 wordt de nieuwe Wajong van kracht. Deze wet heeft als doel de participatie van jonggehandicapten in betaald werk te stimuleren. Alleen jongeren die in het geheel geen benutbare mogelijkheden hebben, krijgen nog een Wajonguitkering. De overigen krijgen ofwel een studieuitkering of een werkuitkering. Het effect van deze nieuwe wet zal via een afzonderlijke Wajongmonitor intensief worden gevolgd. Najaar 2009 zal voor deze Wajongmonitor een plan van aanpak naar de Tweede Kamer worden verzonden. Dat plan van aanpak zal leidend zijn voor de informatievoorziening over de nieuw wet richting Tweede Kamer. Cijferpublicaties over de nieuwe Wajong zullen met ingang van 2010 via de Wajongmonitor in oprichting plaatsvinden. De monitor AB&W zal deze cijfers dan overnemen.

Werken met een Wajonguitkering

In 2008 is (afgerond) 28% van de ingestroomde Wajongers aan het werk, tegenover (afgerond) 24% in 2007. Dit is inclusief WSW-dienstverbanden. De precieze toename is 3,2 procentpunt. Naarmate men langer in de Wajong zit, is men vaker aan het werk, oplopend van 19% werkenden van de nieuwe instromers in 2008 tot 33% werkenden onder de instromers tot 2003. Bij toekenning van de uitkering is dus ongeveer een vijfde aan het werk, vijf jaar later ongeveer een derde. Een belangrijke reden voor de stijging is dat Wajongers bij instroom vaak nog op school zitten. Voor elk instroomjaar geldt dat het aandeel werkhervatters groter is dan het aandeel werkverliezers. Naarmate men recenter is ingestroomd, is de nettowinst echter groter en het werk minder duurzaam. De mindere duurzaamheid is deels eigen aan het feit dat het jongere werknemers betreft: ze moeten nog proefondervindelijk ontdekken welk werk bij hen past, hebben nog wisselende bijbaantjes naast studie en/of starten in tijdelijke banen.

Inkoop re-integratieondersteuning en voorzieningen Wajongers

Voor 28% van de voor medio 2007 ingestroomde Wajongers kocht UWV een traject in. Van deze groep is in 2008 een 37% aan het werk, van Wajongers voor wie geen ondersteuning is ingekocht is dat 26%. Kijken we naar het startjaar van het traject, dan zien we dat vooral bij degenen die in 2007 startten, het aandeel werkenden tussen 2007 en 2008 sterk stijgt: van 26% naar 37%. Van de Wajongers heeft 18% een voorziening van UWV wat aanzienlijk meer is dan de gedeeltelijke WGA'ers, 35-minners en herbeoordeelde WAO'ers. Verreweg de meest voorkomende voorzieningen zijn loondispensatie en de jobcoach.

Duurzaamheid en omvang arbeidsrelaties

De arbeidsrelaties van nieuwe Wajongers zijn nog niet duurzaam: het zijn veelal starters op de arbeidsmarkt. Van de werkende Wajongers heeft 38% een vast contract in 2008 en 62% heeft een contract voor bepaalde tijd. Het percentage vaste contracten neemt toe naarmate men langer geleden instroomde. Bij de instromers uit 2008 heeft 32% een vast contract, bij de instromers van 2003-2004 is dit 50%. In het zittende bestand, waar de onderscheiden nieuwe instroomcohorten slechts een deel van uitmaken, heeft 69% een vast contract. Van de Wajongers werkt 9% als uitzendkracht, dit aandeel is hoger naarmate men recenter instroomde. Van de werkenden ontvangt 38% een voorziening van UWV.

2.4. Werken met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, ultimo 2007 en 2008

Deze paragraaf geeft de belangrijkste bevindingen weer rond de huidige klanten met een arbeidsongeschiktheidsuitkering in het kader van WAO, WAZ, WIA of Wajong, ook wel het zittende bestand genoemd. Dit biedt een totaalbeeld van de mate waarin mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering werken. De belangrijkste verschillen met de vorige paragraaf zijn dat nu *alle* arbeidsongeschiktheidsuitkeringen aan de orde komen (ook IVA, WGA-volledig, WAZ en niet herbeoordeelde WAO'ers). Verder is niet alleen naar de recente instromers gekeken, maar zijn ook de langduriger uitkeringsgerechtigden meegenomen. Klanten die afgewezen werden bij de

claimbeoordeling of van wie de uitkering op de peilmomenten al beëindigd is, zijn hier niet meegenomen. We onderscheiden in deze paragraaf de WAO/WAZ-groepen (onderdeel A), de WIA-groepen (B) en de Wajong (C).

A. Groep met een WAO/WAZ-uitkering

WAZ en WAO: gesloten voor nieuwe gevallen

De Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) verving in 1967 de Invaliditeitswet en de Ongevallenwet. De WAO is per 2006 vervangen door de wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). Nieuwe instroom in de WAO is na ingang van de WIA slechts mogelijk indien sprake is herleving, dat wil zeggen als een verzekerde al eerder een WAO-uitkering heeft ontvangen en de oude gezondheidsklachten weer opspelen. De Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) was tussen 1998 en augustus 2004 een verplichte verzekering voor zelfstandigen. Indien de arbeidsongeschiktheid voor augustus 2004 begon, hebben verzekerden recht op een WAZ-uitkering. Sinds augustus 2004 hebben zelfstandigen de mogelijkheid om zich vrijwillig te verzekeren voor de WIA bij UWV of bij particuliere verzekeraars.

Werken met WAO- of WAZ-uitkering

Eind 2008 ontvangen 595.000 personen een WAO-uitkering, 38.000 minder dan het jaar daarvoor. De WAZ is veel kleiner en ook krimpend: eind 2007 nog 38.000, 34.000 eind 2008. Van alle klanten die eind 2008 een WAO-uitkering ontvingen heeft eind 2008 23% een dienstverband, van de WAZ'ers is dit 7%. Het aandeel werkenden ligt in 2008 ongeveer een half procentpunt hoger dan in 2007. We veronderstellen dat de WAZ'ers – gezien hun herkomst – relatief vaak als zelfstandige werken, wat een mogelijke verklaring vormt voor het lage aandeel werkenden in dienstverband.

Van de WAO'ers heeft bijna eenderde een gedeeltelijke uitkering, de rest een volledige. Van de *gedeeltelijke* WAO'ers is 55% aan het werk, oplopend van 48% van de 65-80% arbeidsongeschikten tot 60% van de 15-25% arbeidsongeschikten. Van de *volledige* WAO'ers is 8% aan het werk. Vrouwen zijn minder aan het werk dan mannen. Van de WAO'ers heeft 30% een 'harde' psychische diagnose. Deze groep is relatief weinig aan het werk: 15%. Ruim de helft van de WAO'ers is ouder dan 55 jaar, van de WAZ'ers bijna driekwart (71%). Deze 55-plussers zijn veel minder dan gemiddeld aan het werk. Op grond van de leeftijdsopbouw kan verwacht worden dat het aandeel werkenden de komende jaren steeds iets zal stijgen. Het zijn namelijk hoofdzakelijk de 55-plussers, met hun relatief lage arbeidsparticipatie, die uitstromen uit de WAO en WAZ.

Inkoop van re-integratieondersteuning door UWV

Voor 10% van de WAO'ers en 4% van de WAZ'ers heeft UWV tussen 2003 en 2008 ondersteuning bij re-integratie ingekocht. Tussen eind 2004 en begin 2009 concentreerde de aandacht zich binnen UWV op de aSB-herbeoordelingsoperatie. De trajecten betreffen daarom waarschijnlijk voor een belangrijk deel herbeoordeelden voor wie de uitkering verlaagd is en nieuwe instromers (periode medio 2003-2004). Van de WAO'ers met een traject werkt in 2008 32%. Circa 4% van de werkende WAO'ers heeft een voorziening van UWV, bij de WAZ'ers is dit ongeveer 3%.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties

De aanstellingen van de WAO'ers en WAZ'ers met een dienstverband zijn veelal duurzaam. De WAO'ers hebben in meerderheid (83%) een contract voor onbepaalde tijd, 3% werkt als uitzendkracht. Ongeveer 30% werkt fulltime, de rest parttime.

B. Groep met een WIA-uitkering

Werken met een WIA-uitkering

Van de personen die eind 2008 een gedeeltelijke WGA-uitkering ontvingen, heeft in 2008 55% inkomen uit een dienstverband, van de volledige WGA'ers 17% en van de IVA-groep 10%.

Inkoop re-integratieondersteuning door UWV en voorzieningen

Van de gedeeltelijke WGA'ers is een kwart een UWV-traject gestart, van de volledige WGA'ers 15%¹⁶ en van de IVA-groep 4%. Formeel hebben IVA'ers geen recht op ondersteuning. Mogelijk is het traject in een deel van de gevallen geïnitieerd vanuit een andere WIA-situatie. Bij de gedeeltelijke WGA'ers neemt het aandeel werkenden duidelijk toe na een traject, bij de volledige WGA'ers is dit in mindere mate het geval. Mogelijk speelt hier doorheen dat het traject vanuit een eerdere uitkeringssituatie gestart is (als gedeeltelijke WGA'ers), waar men vanwege verergering van de aandoeningen in een andere uitkering terecht is gekomen. Van de werkende gedeeltelijke WGA'ers heeft 4% een voorziening van UWV, van de volledige WGA'ers en de IVA-groep 5%.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties

De aanstellingen van de drie WIA-groepen zijn over het algemeen duurzaam: een ruime meerderheid heeft een vast contract, slechts enkele procenten werkt als uitzendkracht.

C. Groep met een Wajonguitkering

Werk

In 2008 ontvangen een kleine 179.000 personen een Wajonguitkering, wat 12.000 meer is dan het jaar daarvoor. In 2008 is 26% van hen aan het werk. Het meest aan het werk zijn Wajongers onder de 25 jaar. Meer dan bij de andere arbeidsongeschiktheidsuitkeringen verschillen mannen en vrouwen op dit punt: van de mannen is 30% aan het werk, van de vrouwen 20%.

Inkoop re-integratieondersteuning en voorzieningen van UWV

Voor 13% van de Wajongers is tussen 2003 en 2008 re-integratieondersteuning ingekocht. Van deze groep is 35% aan het werk, van degenen die geen traject ontvingen is 24% aan het werk. Bij trajecten gestart in 2006 of 2007 is in het daarop volgende jaar een duidelijke toename in het aandeel werkenden zichtbaar. Van de werkende Wajongers ontvangt 26% één of meer voorzieningen van UWV, waarbij loondispensatie en jobcoach verreweg het meeste voorkomen. Voor beide voorzieningen geldt dat 17% van de werkende Wajongers hiervan gebruikt maakt.

Duurzaamheid van de arbeidsrelaties

Het werk van de Wajongers is over het algemeen duurzaam: de meerderheid van de werkende Wajongers heeft eind 2008 een vaste aanstelling (69%), 4% werkt als uitzendkracht. Bij de recente instromers heeft nog maar 38% een vast contract. De verklaring voor dit grote contrast is deels gelegen in het feit dat de recente instromers – net als andere jongeren – starters op de arbeidsmarkt zijn: zij moeten zich nog een vaste positie verwerven. Voor een deel komt dit ook omdat het aandeel WSW'ers (met vaste contracten) veel lager is onder de nieuwe Wajonginstromers.

¹⁶ Ook voor deze groep stelt UWV een re-integratievisie op, de arbeidsongeschiktheid is immers niet als *duurzaam* bestempeld. Net als bij gedeeltelijke WGA'ers kan de re-integratievisie als conclusie geven, dat de klant met behulp van re-integratieondersteuning weer inkomen uit betaald werk kan verwerven. Wanneer de inkomsten uit werk de theoretische verdien capaciteit gaan overschrijden, zal het arbeidsongeschiktheidspercentage hierop aangepast kunnen worden.

3. Evaluatie van de pilot

Doelstellingen van de monitor Arbeidsbeperkten en Werk en evaluatievragen

UWV is gevraagd deze monitor in te richten en in eerste instantie een pilot uit te voeren waarin de mogelijkheden van koppeling van de gegevens van het UWV met gegevens van de polisadministratie worden beproefd. Op basis van de resultaten van de pilot kan tot een meer robuuste monitor worden gekomen. SZW heeft voor deze monitor de volgende vier doelen geformuleerd:

1. het volgen van ontwikkelingen in werken en re-integratieondersteuning bij mensen met een functionele arbeidsbeperking,
2. het verkrijgen van een algemeen beeld over effectiviteit en duurzame uitstroom,
3. het lokaliseren van probleemgebieden,
4. zo nodig ontwikkelen van bijzonder inzicht in deelproblemen.

Deze pilot moet duidelijk maken in hoeverre deze doelstellingen gerealiseerd kunnen worden en welke verbeterpunten er nog liggen. Daarnaast moet de pilot duidelijk maken wat de waarde van de aldus verkregen cijfers is. Zijn ze in absolute zin te interpreteren, of is de waarde vooral gelegen in de vergelijking tussen verschillende groepen en in het volgen van ontwikkelingen in de tijd? En benutten we de informatie uit de UWV-systemen al optimaal in deze pilot, of is wellicht meer mogelijk? Verder is het de vraag welk aanvullend onderzoek nodig is om zicht te krijgen op de oorzaken van de gesignaleerde knelpunten in arbeidsparticipatie en hoe het perspectief van cliënten zelf ingebracht kan worden? Op deze vragen wordt hieronder ingegaan.

De realisatie van de vier doelstellingen binnen de pilot

Aan de doelstellingen kan in grote lijnen voldaan worden. Het is goed mogelijk gebleken om ontwikkelingen in werken en via UWV ingekochte re-integratieondersteuning bij mensen met een arbeidsbeperking te volgen in de tijd. De pilot laat zien voor welke klanten UWV een traject inkoopt en welk deel van deze klanten in de navolgende periode aan het werk is, op de in de monitor gehanteerde jaarlijkse peilmomenten (eind 2007 en eind 2008). Dit duiden we aan als *volgtijdelijkheid* van re-integratieondersteuning en werk. Op basis van de pilot kunnen geen causale verbanden worden gelegd tussen trajecten en werk.

Het is mogelijk om met de monitor een algemeen beeld te geven van de duurzaamheid van het werken, zowel in de zin van een vast of een tijdelijk contract als in de zin van 'aan het werk blijven'. Dit laatste element zal explicieter belicht kunnen worden, naarmate we meer werkpeiljaren aan de monitor kunnen toevoegen.

Verder is het mogelijk gebleken om probleemgroepen te signaleren en deze nader te lokaliseren op basis van achtergrondkenmerken. Dit alles met de kanttekening dat de uitkomsten alleen in vergelijkende zin en niet in absolute zin geïnterpreteerd kunnen worden. Dit komt mede doordat alleen werken in dienstverband vastgesteld kon worden en werken als zelfstandige buiten beschouwing blijft.

Voor de laatste doelstelling – het zo nodig ontwikkelen van bijzonder inzicht in deelproblemen – vormt deze pilot een goede basis. Op basis van de gelocaliseerde probleemgebieden wordt duidelijk waar nader onderzoek nodig is. Dit onderzoek zal dan voor een deel gebaseerd kunnen worden op nadere analyses, waarvoor UWV-registraties een basis kunnen vormen. Voor een deel zal hiervoor nieuwe dataverzameling nodig zijn. Naar onze mening kan aanvullend onderzoek het beste op ad hoc basis plaatsvinden, waarbij elk jaar opnieuw bepaald wordt welke signalen nadere verkenning behoeven.

Waarde van een monitor op basis van UWV-registraties

Een belangrijk pluspunt van een monitor op basis van UWV-registraties is dat hiermee de *belangrijkste doelgroepen* van het beleid ter bevordering van participatie van mensen met een arbeidsbeperking *exact* worden afgebakend en gevolgd. De monitor omvat iedereen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, aangevuld met groepen van wie na de claimbeoordeling is vastgesteld dat ze ondanks hun beperkingen nog een voldoende groot deel van hun oude inkomen (ten minste 85% onder WAO en 65% onder WIA) kunnen verwerven met betaald werk. De monitor volgt daarmee de ontwikkeling in arbeidsparticipatie van nieuwe klanten. Daarbij wordt op den duur zichtbaar na hoeveel tijd de arbeidsparticipatie van de verschillende groepen een stabiel niveau bereikt. Ook zal zichtbaar worden hoe de ontwikkeling in arbeidsparticipatie varieert over de jaren, wat weer het gevolg kan zijn van ontwikkelingen in conjunctuur, wet- en regelgeving en de gedragsreacties van werkgever en werknemers hierop. Deze pilot geeft al enig zicht op deze

effecten, maar – omdat de pilot het werken nog op slechts twee tijdstippen peilt – nog niet optimaal. In elke volgende monitorrapportage wordt een werkpeiljaar toegevoegd, waardoor ontwikkelingen zich naar verwachting duidelijker zullen gaan aftekenen.

Uitkomsten van de pilot zijn vooral in vergelijkende zin betekenisvol

Om een aantal redenen kunnen de cijfers in deze pilot niet in absolute zin geïnterpreteerd worden, maar alleen voor het vergelijken van groepen en voor het volgen van trends. Hieronder wordt aangegeven waarom de cijfers geen absolute betekenis hebben.

Onderschatting van aandeel werkenden omdat inkomsten als zelfstandige niet in polis zitten

De pilot geeft goed zicht op werken in een betaald dienstverband, maar niet op inkomsten als zelfstandige of freelancer. Op dit punt bestaat in Nederland op dit moment geen valide registratie op persoonsniveau. Het aandeel dat als zelfstandige werkt, is substantieel. Volgens de enquête beroepsbevolking van het CBS deed in de periode 2004-2008 13% van de betaald werkenden dit als zelfstandige of freelancer¹⁷. Onder de aanname dat deze verhouding bij mensen met een arbeidsbeperking hetzelfde ligt, zou dit betekenen dat het in de pilot gerapporteerde aandeel werkenden in dienstverband, slechts 87% van het totaal aandeel werkenden betreft. Elk gerapporteerd percentage werkenden zou daarmee in werkelijkheid een factor 1,15 (=100/87) hoger liggen. Als we bijvoorbeeld zien dat 55% in dienstverband werkt, komt het totale aandeel werkenden inclusief zelfstandigen en freelancers naar schatting op $55 \times 1,15 = 63\%$. De mogelijkheid om informatie over werken als zelfstandige toe te voegen aan de monitor of dit van tijd tot tijd gescheiden te onderzoeken, moet nader onderzocht worden. Dit is van belang omdat ontwikkelingen in werken als zelfstandige niet parallel hoeven te lopen met ontwikkelingen in werken in dienstverband. Ook kan het zijn dat bepaalde groepen arbeidsbeperkten (bijvoorbeeld volledige arbeidsongeschikten of WAZ'ers) meer dan andere groepen als zelfstandige aan de slag gaan.

Precieze afbakening instroomcohorten gedeeltelijke WGA'ers nog niet mogelijk

Een tweede voorbehoud is dat we de gedeeltelijke WGA'ers niet precies konden afbakenen. De hiertoe gebruikte codering werd in de praktijk niet uitsluitend voor gedeeltelijke WGA'ers gebruikt, maar soms ook voor volledige WGA'ers¹⁸. De uitvoeringsinstructies op dit punt worden uiterlijk eind 2009 aangepast. In deze monitor hebben we met behulp van bestandkoppelingen de 'echte' gedeeltelijke WGA'ers zo goed mogelijk geïdentificeerd¹⁹. Hiermee is bereikt dat de groep gedeeltelijke WGA'ers niet 'vervuild' is met volledige WGA'ers, wat een onderschatting zou geven van het aandeel voor wie UWV een traject heeft ingekocht en het aandeel werkenden. Omdat verschillende correctiemethoden steeds hetzelfde aandeel werkenden laten zien, kunnen we ervan uitgaan dat de afgebakende groep een goede indicatie geeft van het werkelijke aandeel werkende gedeeltelijke WGA'ers in dienstverband, de trends in de tijd en de verschillen tussen groepen.

Gegeven begeleiding wordt onderschat: alleen inkoop door UWV

Wat begeleiding naar werk betreft, brengt de pilot alleen door UWV bij derden ingekochte trajecten, modules of interventies in kaart, zoals vastgelegd in het daartoe bestemde registratiesysteem SIR. De inkoop kan geïnitieerd zijn vanuit de Ziektewet of verbonden zijn aan de arbeidsongeschiktheidsstatus (AG) of vanuit de WW. Op dit moment kan geen betrouwbaar onderscheid gemaakt worden naar het type inkoop, aan het verbeteren hiervan wordt gewerkt. Niet meegenomen in de pilot is de begeleiding die UWV-professionals zelf geven in de vorm van coachende gesprekken (vooral werkcoaches en arbeidsdeskundigen) en de begeleiding richting werk die al in de Ziektewetperiode in gang is gezet. Het streven is in een volgende monitorronde de begeleiding van werkcoaches vanuit het WERKbedrijf *wel* mee te nemen worden, in een latere fase ook de ziektewetbegeleiding. De begeleiding door werkcoaches wordt vooral vanaf 2010 relevant, omdat het WERKbedrijf dan verantwoordelijk wordt voor de re-integratie van de volledige AG-groep, de Ziektewetbegeleiding vooralsnog uitgezonderd. Ook geeft de monitor geen zicht op begeleiding door derden, zoals begeleiding ingekocht door de werkgever (eigen risicodragers zijn zelf verantwoordelijk voor re-integratieondersteuning van WGA'ers). Het is niet te verwachten dat in de komende periode deze informatie wel beschikbaar komt.

¹⁷ Gebaseerd op de enquête beroepsbevolking (EBB), berekening op basis van Statline.

¹⁸ Dit impliceert niet dat de betreffende personen niet de goede claimbeschikking toegezonden kregen of niet de juiste uitkering ontvingen. Het gaat alleen om de codering van variabelen in ResaFasa die gebruikt worden voor de statistieken rond WGA-instroom en uitkeringen.

¹⁹ Deze zelfde methode wordt toegepast om met terugwerkende kracht de kwantitatieve informatie die UWV elke vier maanden publiceert, te corrigeren.

Als gevolg van deze drie typen onderschattingen kunnen de cijfers uit de pilot niet in absolute zin worden gebruikt. Zo kan bijvoorbeeld niet gesteld worden dat van de 35-minners 55% aan het werk is. De exactere formulering is, dat van de 35-minners 55% inkomsten uit een dienstverband heeft en daarbovenop waarschijnlijk grofweg 8% als zelfstandige werkt. De waarde van de monitor is vooral gelegen in het onderling vergelijken van resultaten tussen groepen binnen vergelijkbare regelingen (bijvoorbeeld vangnetters en werknemers, 35-minners en gedeeltelijke WGA'ers, hoger en lager opgeleiden, ouderen en jongeren) en het volgen van ontwikkelingen in de tijd (werken na inkoop van een traject, werken na bepaalde uitslag claimbeoordeling). Met andere woorden: de monitor signaleert bij welke groepen *relatief* veel of weinig aan het werk zijn of gaan.

Ontwikkelpunten van pilot naar definitieve monitor

Hierboven zijn de drie belangrijkste ontwikkelpunten genoemd. De monitor zal na verloop van tijd een vollediger en gedetailleerder beeld kunnen geven van de re-integratieondersteuning. Ook zal de afbakening van de WGA-instroomers steeds beter worden. Of en hoe informatie over zelfstandigen verkregen kan worden, is nog onduidelijk. In de komende periode zullen we de opties verkennen. Naast deze grotere punten, zal nog een aantal extra kenmerken worden toegevoegd dan wel verbeterd, zoals het aandeel WSW'ers en informatie over het type uitkering binnen de gedeeltelijke WGA (loongerelateerde uitkering, vervolgitkering, loonaanvullingsuitkering).

Het cliëntenperspectief zit niet in de monitor, wel in ander UWV-onderzoek

Bij de vormgeving van deze monitor heeft SZW overleg met de cliëntenorganisaties gevoerd. Deze organisaties gaven aan dat bij een de monitor op basis van bestaande UWV-registraties, het *cliëntenperspectief* ontbreekt. De monitor maakt niet duidelijk hoe arbeidsbeperkten de dienstverlening van UWV ervaren en ook niet waarom klanten wel of niet aan het werk komen. In een groot aantal onderzoeken waar UWV direct of indirect bij betrokken is, komt het cliëntenperspectief wel aan de orde, waaronder:

- de klantgerichtheidsmonitoren van UWV, waarin gevraagd wordt naar de mening over de dienstverlening van UWV,
- de cliëntenmonitor SMZ, waarin de ervaringen met de claimbeoordelingsgesprekken met de verzekeringsarts en arbeidsdeskundige worden gepeild,
- de monitor WGA onder WGA'ers, uitgevoerd door *AStri* (afgerond),
- onderzoek van *AStri* onder gedeeltelijke WGA'ers (diepte-interviews), naar communicatie, verwachtingen rond begeleiding en begrip van de prikkelwerking (verschijnt eind oktober 2009),
- de herbeoordeeldenmonitor van *AStri* (afgerond),
- de monitor Weg naar WIA waarin 9-maandzieke werknemers en vangnetters gevolgd worden tot na een eventuele WIA-claimbeoordeling (nog lopend, maar wel al publicaties),
- onderzoeken van Regioplan rond 35-minners, vooral de werknemers.

De monitoren van *AStri* maken duidelijk dat het aandeel werkenden na instroom blijft toenemen. Ook komt uit de monitoren naar voren dat een deel van de betreffende beleidsdoelgroepen (gedeeltelijke WGA'ers en herbeoordeelden) waarschijnlijk niet meer of moeilijk zal hervatten. De betreffende personen noemen bijna allemaal de gezondheid als reden hiervoor. Dit vaak in combinatie met andere belemmerende factoren als de slechte arbeidsmarkt voor mensen met beperkingen, de leeftijd of sociale belemmeringen. Waarschijnlijk gaat het vaak niet om de gezondheidsbeperkingen 'sec', maar om een combinatie van willen (motivatie), kunnen (beschikbaarheid geschikte banen, de mogelijkheden gegeven de beperkingen ook zelf zien) en de mate waarin werken financieel noodzakelijk is. Financiële prikkels alleen lijken niet altijd voldoende voorwaarde te zijn om actief op zoek te gaan naar werk. Nog onbekend is in hoeverre het in de praktijk, bij optimale inspanningen, mogelijk is deze groep toch te activeren en welk type ondersteuning hiervoor dan nodig is. Kenniscentrum UWV is voornemens om een subsidie-programma te starten, wat meer inzicht moet bieden in de mogelijkheden en grenzen om klanten die zich – ondanks vastgestelde mogelijkheden – te beperkt voelen, te laten participeren in betaald werk.